บทที่ ๒
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โนราโรงครู : ประวัติความเป็นมา

โนราโรงครูจะมีมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด สันนิษฐานว่า คงจะมีมาพร้อมกับการเกิดโนราทางภาคใต้ เช่นเดียวกับการไหว้ครูของศิลปะ การละเล่น และการแสดงอื่น ๆ (พิทยา บุษรารัตน์, 2540 : 231) แต่ "โนราเป็นความบันเทิงทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกในเลือดในเนื้อของคนภาคใต้เช่นเดียวกับหนังตะลุง โนรามีลักษณะของพิธีกรรมอยู่ในตัว บางครอบครัวต้องทำพิธีแก้บนเลี้ยงผีตายายโนรา ทั้งเพื่อเซ่นผีบรรพบุรุษ และเพื่อความสงบเรียบร้อยความรุ่งเรืองในชีวิตของสมาชิกในครอบครัว" (นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว, 2647 : 50)

ดังนั้น ความเป็นมาของโนราโรงครูจะมีมาแต่เมื่อใดนั้น ยังสรุปแน่นอนชัดเจนยังไม่ได้ เพราะไม่ปรากฏหลักฐาน มีเพียงตำนานบอกเล่าเป็นหลาย กระแสด้วยกันตามแต่ละท้องถิ่นที่มีการแสดงโนราโรงครู ดังเช่น

กระแสที่ 1 ปรากฏเป็นคำกาพย์ถ่ายทอดโดยขุนอุปถัมภ์นรากร (โนราพุ่มเทวา) ดังนี้

"นางนวลทองสำลี เป็นบุตรีท้าวพระยา นรลักษณ์งามนักหนา จะแจ่มดังอัปสร
เทวาเข้าไปดลจิต ให้เนรมิตเทพสิงหร รูปร่างอย่างขี้หนอน ร่อนรำง่าท่าต่างกัน
แม่ลายฟันเฟือน กระหนกล้วนแต่เครือวัลย์ บทบาทกล่าวพาดพัน ยอมจำแท้แน่หนักหนา
จำได้สิบสองบท ตามกำหนดให้วิญญาณ์ เมื่อฟื้นตื่นขึ้นมา แจ้งความเล่าเหล่ากำนัล
แจ้งตามเนื้อความฝัน หน้าที่นั่งของท้าวไท วันเมื่อจะเกิดเหตุ ให้อาเพศกำม์จักไกล
ให้อยากดอกมาลัย อุบลชาติผลพฤกษา เทพบุตรจุติจากสวรรค์ เข้าทรงครรภ์นางฉายา
รู้ถึงพระบิดา โกรธโกรธาเป็นฟุนไฟ ลูกชั่วร้ายทำขายหน้า ใส่แพมาแม่น้ำไหล
พร้อมสิ้นกำนัลใน ลอยแพไปในธารัล พระพายก็พัดกล้า เลก็บ้าพ้นกำลัง
พัดเข้าเกาะกระชัง นั่งเงื่องงงอยู่ในป่า ร้อนเร่าไปถึงท้าว โกสีย์เจ้าท่านลงมา
ชบเป็นบรรณศาลา นางพระยาอยู่อาศัย พร้อมสิ้นทั้งโฟกหมอนแท่นที่นอนนางทรามวัย
ด้วยบุญพระหน่อไท อยู่เป็นสุขเปรมปรีดิ์ เมื่อครรภาถ้วนทศมาส ประสูติราชจากนาภี
อีกองค์เอี่ยมเทียมผู้ชาย เล่นรำได้ด้วยมารดา เล่นรำตามภาษา ท้าวพระยามาหลงใหล
จีนจามพราหมณ์ข้าหลวง ไททั้งปวงอ่อนน้ำใจ จีนจามพราหมณ์เทศไทย่อมหลงใหลในวิญญาณ์
ท้าวพระยาสายฟ้าฟาด เห็นประหลาดใจหนักหนาดูนรลักษณ์และพักตราเหมือนลูกยานวลทองสำลี
แล้วหามาถามไถ่ เจ้าเล่าความไปถ้วนถี่ รู้ว่าบุตรแม่ทองสำลี พาตัวไปในพระราชวัง
แล้วให้รำสนองบาท ไทธิราชสมจิตหวัง สมพระทัยหทยัง ท้าวยลเนตรเห็นความดี
แล้วประทานซึ่งเครื่องทรง สำหรับองค์พระภูมี กำไลใส่กรศรี สร้อยทับทรวงแพรภูษา

แล้วประทานซึ่งเครื่องทรง คล้ายขององค์พระราชา แล้วจดคำจำนรรจา ให้ชื่อว่า ขุนศรีศรัทธา" (พุ่ม ช่วยพูลเงิน, ข้อมูลสืบค้น, www.thaimisc.com, วันที่ 6 มิถุนายน 2550)

กระแสที่ 2 เล่าโดยโนราวัด จันทร์เรือง ตำบลพังยาง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ซึ่งอุดม หนูทอง นำมาเล่าไว้ในหนังสือดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ ได้เล่าถึงการรำโนราโรงครูครั้งแรกว่า เป็นการรำของ อจิตกุมาร ซึ่งเป็นบุตรของนางนวลทองสำลี และได้เดินทางกลับถึงเมืองบิญจาในวันพุธตอนบ่ายโมง เพื่อเฝ้าพระเจ้าตา คือ พระยาสายฟ้าฟาด อจิตกุมารได้ทำพิธีเชิญพระพี่เลี้ยง เชิญพระยาหงษ์ทอง พระยาหงษ์เหมราช ที่เคยหลบหนีไปกลับบ้านเมือง โดยทำพิธีโรงครู ตั้งเครื่องสิบสอง เชิญครูเก่าแก่ให้มาดูการรำถวาย มากินเครื่องบูชา และเชิญพี่เลี้ยง คนอื่น ๆ กลับมาด้วย อจิตกุมารรำถวายครูเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน ถึงวันศุกร์จึงเชิญครูทั้งหมดให้กลับไป พระยาสายฟ้าฟาดได้ประทานเครื่องทรงของกษัตริย์ให้ และเปลี่ยนชื่อนางนวลสำลีเป็น "ศรีมาลา" เปลี่ยนชื่อ อจิตกุมาร เป็น "เทพสิงสอน" การรำโรงครูของอจิตกุมารหรือเทพสิงสอนในครั้งนั้น จึงเป็นที่มาของการรำโนราโรงครูในปัจจุบัน (อุดม หนูทอง, 2531 : 150-151)

กระแสที่ 3 เป็นตำนานท้องถิ่นในเขตจังหวัดพัทลุง กล่าวถึงที่มาของการรำโนราโรงครูว่า "เมื่อนางนวลทองสำลี ถูกเนรเทศโดยการลอยแพ และแพไปติดอยู่ที่เกาะกะชัง (เชื่อกันว่าเป็นส่วนหนึ่งของเกาะใหญ่ในทะเลสาบสงขลา กิ่งอำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา) นางนวลทองสำลีได้ไปอาศัยอยู่กับตายายที่เทพยดาเนรมิตให้ลงมาช่วยเหลือนาง คือ ตาพราหมณ์ ยายจันทร์ (บางตำนาน เรียกว่า ตายายพราหมณ์จันทร์) ส่วนนางทองสำลีก็ได้ช่วยตายายด้วยการปั่นฝ้ายทอผ้าเป็นการตอบแทนคุณ ครั้นพระยาสายฟ้าฟาดทรงนำทหารไปรับนางนวลทองสำลีกลับบ้านเมือง นางจึงได้รำโนราเพื่อถวายเทวดาและบูชาตายายทั้งสอง อันเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อตายายที่ให้การช่วยเหลือนาง การรำโนราถวายเทวดาและบูชาตายายของนางนวลทองสำลีในครั้งนี้ถือว่าเป็นการรำโนราโรงครูครั้งแรกของโนรา และปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน (พิทยา บุษรารัตน์, 2535 : 142) กล่าวได้ว่าความเป็นมาของโนราโรงครูนอกจากจะปรากฏในตำนานแล้ว โนราโรงครูคงเป็นพิธีกรรมเพื่อการไหว้ครู ครอบครู ที่มีมาพร้อมกับการเกิดโนราในภาคใต้

ดังนั้น ประวัติความเป็นมาจากหลักฐานที่นักวิชาการได้สรุปเอาไว้ สรุปแน่ชัดลงไปเลยไม่ได้ว่าเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ เป็นครั้งแรก เพียงมีหลักฐานหลายกระแสด้วยกัน แต่ว่าการรำโนราโรงครูครั้งแรกนั้นเป็นการรำของอจิตกุมาร (เทพสิงสอน) บุตรของนางนวลสำลีเมื่อเดินทางกลับถึงเมืองบิญจา เพื่อเฝ้าพระเจ้าตา คือ พระยาสายฟ้าฟาดแล้วได้ทำพิธีบูชาครูขึ้นในวันพุธและเชิญครูกลับในวันศุกร์ ส่วนตำนานนางนวลทองสำลีที่เล่ากันในเขตจังหวัดพัทลุง กล่าวว่าการรำโนราโรงครูครั้งแรกเป็นการรำของนางนวลทองสำลีเพื่อถวายเทวดาและตายาย (ตายายพราหมณ์จันทร์) ที่ได้ชุบเลี้ยงนางเมื่อคราวถูกเนรเทศลอยเพ (พิทยา บุษยารัตน์, 2535 : 142)

Prince of Songkla University Pattani Campus

โนราโรงครู : ความหมายทางวัฒนธรรม

โนราโรงครูเป็นการแสดงพื้นบ้านที่สำคัญของภาคใต้มาตั้งแต่อดีต ในฐานะเป็นแหล่งให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับวิถีความเชื่อของชาวบ้านที่ผูกพันเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา "สามารถตอบสนองความเชื่อซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมที่เกี่ยวโยงกับวิถีกลุ่มชนในเรื่องความกตัญญู การติดต่อกับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วโดยใช้โนราเป็นสื่อและการประกอบพิธีกรรมที่เรียกกันว่า "โนราโรงครู" (มณฑิตา สังขรัตน์, 2547 : 35) เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดกันมา และนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

www.cdans.bpi.ac.th, ข้อมูลสืบค้น, วันที่ 16 กันยายน 2550. คำว่า ครู ตามความหมายของโนรามีสองความหมาย

ความหมายแรก หมายถึง ครูผู้สอนวิชาการร้องรำโนราแก่ตนเอง หรือแก่บรรพบุรุษของตน

ความหมายที่สอง หมายถึง บรรพบุรุษหรือผู้ให้กำเนิดโนรา เช่น ขุนศรีศรัทธา นางนวลทองสำลี และแม่ศรีมาลา บรรพบุรุษตามความหมายนี้ยังเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตายายโนรา"

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ อ้างใน พิทยา บุษรารัตน์ (2548 : 1) โนราโรงครู หมายถึง โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือบรรพบุรุษโนรามายังโรงพิธีเพื่อรับการเซ่นสังเวย เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าแก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องการทำเชื้อเชิญครูมาทรงหรือมา "ลง" ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้อีกชื่อหนึ่งว่า "โนราโรงครู"

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2548 : 253) สรุปไว้ว่า การละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ และประกอบพิธีกรรม เพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งเรียกว่า "ตายายโนรา" หรือ ตาหลวง หรือ ครูหมอตายาย มายังโรงพิธีเพื่อรับการเซ่นสังเวย เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริด ตัดจุก ผูกผ้า แก่โนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องทำการเชื้อเชิญครูมาเข้าทรงหรือมา "ลง" ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้ว่า "โนราโรงครู" เป็นการแสดงพื้นเมืองประเภทดนตรี หรือใช้การบรรเลงดนตรีเป็นหลัก แต่มีการผสมผสานการท่องบทสวดมนต์ การประพรมน้ำมนต์ และอื่น ๆ ประกอบเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หาย หรืออาจจะเรียกว่าเป็นเครื่องดนตรีรักษาคนไข้เหมือนการแสดง "ตือรี" ของชาวไทยเชื้อสายมลายู

อุดม หนูทอง (2528 : 46) โนราโรงครู หมายถึง โนราที่แสดงเพื่อประกอบพิธีเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเซ่นไหว้ รับของแก้บน ครอบเทริด หรือผูกผ้าใหญ่แก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ และประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ตามความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น ตัดจุก เหยียบเสน ผูกผ้าปล่อย รำสอดเครื่องสอดกำไล เป็นต้น โดยเฉพาะผู้ที่เป็นโนราและผู้มีเชื้อสายโนราเชื่อว่า ครูหมอโนราซึ่งหมายถึงครูต้นของโนราและบรรพบุรุษโนราที่ล่วงลับไปแล้ว แม้จะไร้ตัวตนและอยู่ในโลกของนามธรรม แต่ก็ยังตัดไม่ขาดจากมนุษย์ ยังห่วงใยผูกพันกับลูกหลานและงานศิลปะ ลูกหลานก็ยังเคารพ เช่นไหว้วิญญาณเหล่านี้ บางครั้งก็บนบานขอความช่วยเหลือ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ขณะเดียวกันวิญญาณเหล่านี้ก็อาจจะสร้างปัญหาให้กับลูกหลานเนื่องจากไหว้ไม่ดีพลีไม่ถูกหรือละเลยไม่นับถือ

สว่าง สุวรรณโร อ้างใน สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ (2548 : 70) กล่าวถึง โนราโรงครูว่า เป็นการแสดงมโนราห์เพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นมโนราห์ ซึ่งเรียกว่า "ตายายโนรา" หรือ "ตาหลวง" มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความมีสวัสดิมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อแก้บนตามทีบนบานไว้

ดังนั้น โนราโรงครูมีฐานความเชื่อทางพิธีกรรม คือการเคารพบรรพชน โดยเชื่อว่าพ่อแม่ปู่ย่า ตายายที่ล่วงลับไปแล้วนั้นแท้จริงไม่ได้ไปไหน ค่อยปกปักษ์รักษาชีวิตของลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัย มีความมั่งคั่งมั่นคง การปลูกสร้างโรงโนราขึ้นมาเพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษ " ตายายโนรา" หรือ "ครูหมอโนรา" มาเข้าทรงลูกหลาน แต่ละครอบครัวจะถือเอาตายายของตนเองเป็นหลัก โดยเชื่อว่า บรรพบุรุษของตนเองที่เป็นโนราหรือศิลปินโนราได้ล่วงลับไปแล้ว "ยังมีความผูกพันกับลูกหลานที่มีเชื้อสายโนรา หากลูกหลานเพิกเฉยไม่เคารพบูชา ไม่เซ่นไหว้ ครูหมอโนราหรือตายายโนราอาจจะให้โทษหรือลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดเมื่อยตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายหรือชาไปทั้งตัว หรือเกิดอาการบวมตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หรือเจ็บป่วยกระเสาะกระแสะ มีอาการผอมแห้งแรงน้อย รับประทานอาหารไม่ได้ เรียกอาการเช่นนี้ว่า "ครูหมอย่าง" หากอาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเกิดขึ้นกับลูกหลานตายายโนราหรือใครคนหนึ่งคนใดที่อาจจะยังไม่ทราบว่ามีเชื้อสายโนราหรือไม่ก็จะต้องไปหาหมอไสยศาสตร์คนทรงครูหมอโนรา หรือครูโนรา มาตรวจหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร เมื่อทราบสาเหตุว่าเกิดจากการลงโทษของครูหมอโนราหรือตายายโนราแล้วจะต้องมีการบน การเซ่นไหว้ ขอขมาโทษ หากที่บ้านนั้น ยังไม่ตั้งหิ้งบูชาตายายก็จะต้องทำพิธีตั้งหิ้งบูชา โดยครูโนราหรือโนราใหญ่ หรือคนทรงครูหมอโนราในการบนหรือเซ่นไหว้ครูหมอโนราจะต้องกล่าวคำสัญญาหรือทำทานบน ที่ชาวบ้านภาคใต้เรียกว่า "เหมฺรย" ไว้กับครูหมอโนราหรือตายายโนราว่าหากลูกหลานหายป่วยหรือปลอดภัยแล้ว จะแก้บนเซ่นไหว้ยอมรับ นับถือตายายโนรา หรืออาจจะรำโนราโรงครูเพื่อไหว้ตายายโนราและแก้บนต่อไป" (พิทยา บุษรารัตน์, 2535 : 83)

โนราโรงครู : วัตถุประสงค์ของการแสดง

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ (2523 : 110) กล่าวถึงวัตถุประสงค์การแสดงโนราโรงครูไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายาย เป็นการแสดงกตเวทิตาต่อคุณครูของศิลปินโนราและสำหรับผู้ที่มีเทือกเถาเหล่ากอเป็นโนรา จึงถือว่าเป็นธรรมเนียมว่าจะต้องมีการไหว้ครู ทำโดยการรำโนราโรงครู

2. เพื่อแก้บน โนราภาคใต้จะมีความเชื่อว่าครูโนราที่ล่วงลับไปแล้วจะมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถช่วยเหลือตนเองในยามทุกข์ร้อน หรือให้ประสบความสำเร็จในชีวิตก็จะบนบานต่อบรรพชน เมื่อประสบความสำเร็จจะแก้บนโดยโนราโรงครู

3. เพื่อครอบเทริด หรือพิธีผูกผ้าใหญ่ หรือพิธีแต่งพอกสำหรับศิลปินใหม่เพื่อเป็นมงคลยิ่งของชีวิตศิลปิน ก็จำเป็นต้องมีการรำโนราโรงครู

สอดคล้องกับ (ชัยยันต์ ศุภกิจ, ข้อมูลสืบค้น, www.moradokthai.com/ norarongkru.htm, วันที่ 16 กันยายน 2550) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการยกโรงโนราโรงครูขึ้นแสดง มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ

1. เพื่อไหว้ครู หรือ ไหว้ตายายโนรา ด้วยเหตุที่ศิลปินต้องมีครู ดังนั้นผู้แสดงโนราหรือเทือกเถาเหล่ากอของโนราจึงต้องยึดถือเป็นธรรมเนียมจะต้องมีการไหว้ครูเหมือนศิลปินอื่น ๆ และแสดงกตเวทิตาคุณต่อครูของตน การไหว้ครูและแสดงกตเวทิตาคุณของโนราทำโดยการรำโรงครู

2. เพื่อแก้บน นอกเหนือจากการไหว้ครูข้างต้นแล้ว โนราโดยทั่วไปจะถือว่าครูโนราของตนที่ล่วงลับไปแล้วเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นเมื่อมีเหตุเพทภัยเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว หรือญาติมิตร ก็มักจะบนบานศาลกล่าวต่อบรรพชนเหล่านั้นให้มาช่วยขจัดปัดเป่าเหตุเพทภัยนั้น หรือบางครั้งบนบานศาลกล่าวขอให้ตนประสบโชคดี ซึ่งเมื่อสมประสงค์แล้วก็ต้องทำการแก้บนให้ลุล่วงไป ทางออกของโนราในกรณีนี้ก็คือการรำโนราโรงครู

3.เพื่อครอบเทริด ธรรมเนียมนิยมอย่างหนึ่งของศิลปินไทย คือการครอบมือแก่ศิลปินใหม่ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอันเป็นมิ่งมงคลยิ่งของชีวิตศิลปิน ซึ่งโนราก็หนีไม่พ้นธรรมเนียมนิยมนี้ แต่เรียกว่า " พิธีครอบเทริด " หรือ " พิธีผูกผ้าใหญ่ " หรือ " พิธีแต่งพอก " หากพิธีนี้จัดขึ้นเมื่อใดก็ตามจำเป็นต้องมีการ รำโนราโรงครูทุกครั้ง

ภิญโญ จิตต์ธรรม อ้างใน พิทยา บุษรารัตน์ (2548 : 1) กล่าวถึง โนราโรงครูว่า มีความมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนราอันเป็นการแสดงกตเวทิตาคุณต่อครูของตน เพื่อทำพิธีแก้บนหรือ "แก้เหฺมฺรย" และทำพิธีอื่น ๆ เช่น เหยียบเสน ตัดจุก ตัดผมผีซ่อ ผูกผ้าปล่อย เป็นต้น เพื่อทำพิธีครอบเทริด หรือ พิธี "พิธีผูกผ้าใหญ่" หรือ "พิธีแต่งพอก"

พิทยา บุษรารัตน์ (2535 : 144) กล่าวว่า นอกจากการจัดโนราโรงครูในบางพื้นที่ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะบางอย่างด้วย เช่น โนราโรงครูวัดท่าแค ตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง เป็นการจัดเพื่อให้ครูหมอโนราหรือตายายโนราทั้งหมดมาร่วมชุมนุมกัน เพราะชาวบ้านเชื่อว่าบ้านท่าแคเป็นแหล่งกำเนิดโนรา เป็นที่สถิตหรือพำนักของครูโนรา

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ อ้างใน พิทยา บุษรารัตน์ (2548 : 1) กล่าวถึง โนราโรงครูวัดท่าคุระ ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา หรือที่เรียกว่า "งานตายายย่าน" มีความมุ่งหมายในการจัดเพื่อการแก้บนและแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อ "เจ้าแม่อยู่หัว" ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และมีความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับโนรา

ดังนั้น วัตถุประสงค์การแสดงโนราโรงครูแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่หลักสำคัญเกิดมาจากพลังอำนาจของครูหมอโนราหรือตายายโนรา ผู้เป็นบรรพบุรุษที่ต้องการให้บุตรหลานได้สืบทอดเจตนารมณ์ทางวัฒนธรรมโนราให้คงอยู่ต่อไป

โนราโรงครู : รูปแบบของการแสดง

รูปแบบการแสดงโนราโรงครูมี 2 ชนิด คือ

1. โนราโรงครูใหญ่ หมายถึง การจัดพิธีโนราโรงครูอย่างเต็มรูปแบบ โดยใช้เวลา 3 วัน เริ่มตั้งแต่วันพุธตอนเย็นไปสิ้นสุดในวันศุกร์ตอนบ่าย หรือเย็นและจะต้องจัดตามวาระ เช่น ทุกปี สามปี ห้าปี หรือมากกว่านี้แล้วแต่จะกำหนด

2. โนราโรงครูเล็ก หมายถึง การจัดพิธีอย่างย่อ ใช้เวลาเพียง 1 คืน กับ 1 วัน โดยปกติจะเริ่มในวันพุธเย็นไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี ทั้งนี้เพื่อเป็นการเชิญครูหมอโนรามารับรู้ถึงสาเหตุที่ไม่สามารถจัดพิธีโนราโรงครูใหญ่ตามสัญญาไว้ได้ จึงมักเรียกการจัดพิธีโนราโรงครูเล็กอีกชื่อว่า "การค้ำครู"

สอดคล้องกับแนวความคิดของชัยยันต์ ศุภกิจ, (ข้อมูลสืบค้น, www.moradokthai.com/norarongkru.htm, วันที่ 6 มิถุนายน 2549) กล่าวไว้ว่า โนราโรงครูมี 2 ชนิด คือ

1. โรงครูใหญ่ หมายถึง การรำโนราโรงครูอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะต้องกระทำต่อเนื่องกัน 3 วัน 3 คืน จึงจะจบพิธี โดยจะเริ่มในวันพุธ ไปสิ้นสุดในวันศุกร์ เช่น โรงครูผูกผ้า ตัดจุก (ครอบเทริด)

2. โรงครูเล็ก หมายถึง การรำโนราโรงครูแก้บนทั่วไป ไม่กำหนดว่ากี่วัน (1-3 วัน)

พิทยา บุษรารัตน์ (2548 : 1) กล่าวว่า โนราโรงครูใหญ่กับโนราโรงครูเล็ก มีรายละเอียดบางอย่างไม่เหมือนกัน เช่น รำคล้องหงส์ รำแทงเข้ (จระเข้) ครอบเทริด จะทำกันในโนราโรงครูใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้โนราโรงครูในแต่ละพื้นที่อาจจะมีข้อแตกต่างกันบ้าง พิธีกรรมต่างๆ เช่น การตัดจุก เหยียบเสน ตัดผมผีช่อ การรำถือหัวควาย จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ สำหรับโนราโรงครูใหญ่ จะต้องกระทำกัน 3 วัน

ดังนั้นรูปแบบการแสดงโนราโรงครูมี 2 แบบ คือ แบบพิธีกรรมแก้บนทั่วไป ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเจ้าภาพที่ต้องการยกโรงโนราขึ้นมาตามพันธสัญญาผูกพันกับครูหมอ ซึ่งมี "เหมฺรย" เป็นตัวเชื่อมผ่านทางวัฒนธรรม สภาพปัจจุบันการแสดงโนราโรงครู มีค่าใช้จ่ายสูง และเรื่องเวลาเป็นตัวแปรสำคัญ ชาวบ้านนิยมการแสดงโนราโรงครูเพียง 2 คืน กับ 1 วัน การแสดงเต็มรูปแบบ 3 คืน 2 วัน คงจะหาดูได้ยากในแถบจังหวัดปัตตานีช่วงประมาณ 4 – 5 ที่ผ่านมา ส่วนการยกโรงโนราโรงครูอีกแบบหนึ่ง คือ โนราโรงครูตัดจุด (ครอบเทริด) เป็นการยกโรงขึ้นมาเพื่อการสืบทอดทางวัฒนธรรมการเป็นนายโรงในอนาคตอย่างสมบูรณ์แบบ นิยมยกโรงโนราโรงครูโรงใหญ่ใช้เวลาในการเล่น 3 คืน 2 วัน ซึ่งการแสดงในแต่ละปีมีน้อยมาก

Prince of Songkla University Pattani Campus

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม

โครงสร้างทางสังคม (Social Structure) มีระบบ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้าง ประกอบด้วยสถาบัน (Institutions) ต่างๆ เช่น ระบบศาสนา จะประกอบไปด้วยพิธีกรรม ความเชื่อ องค์กรทางศาสนา ฯลฯ ซึ่งแต่ละสถาบันจะทำหน้าที่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อรักษา "ความสมดุล" (Equilibriem) ของสังคมเอาไว้ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน

โครงสร้างสังคม หมายถึง สัมพันธภาพของกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในสังคมทุกสังคม อันได้แก่กิจกรรมทางครอบครัว ญาติพี่น้อง ด้านการศึกษา อนามัย การเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ความเชื่อ ศาสนาและอื่น ๆ (ชมพู โกติรัมย์, 2542 : 35)

โครงสร้างทางสังคม หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รวมกันอยู่ในสังคม มีเป้าหมายหรือหน้าที่โดยเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม และมีระเบียบแบบแผนของตนเอง โดยมีวัฒนธรรมหรือแนวทางในการคิดหรือการกระทำกิจกรรมพื้นฐานต่าง ๆ ตามตำแหน่งหน้าที่และแบบอย่างของพฤติกรรมที่ถือปฏิบัติกันมา ได้แก่ กิจกรรมด้านครอบครัว การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ศาสนา และนันทนาการ (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, 2548 : 4)

โครงสร้างสังคม (social structure) เป็นองค์ประกอบของสังคม ตามรู้แบบของวัฒนธรรม เทียบได้กับการสร้างบ้าน ก็คือ องค์ประกอบ ตามแบบแปลน ในขณะที่บ้านมีแบบแปลนแสดงส่วนต่าง ๆ ของบ้าน สังคมก็มีวัฒนธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวส่วนต่าง ๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน

โครงสร้างสังคม เกิดมาจากการที่คนตั้งแต่สองคนขึ้นไป มากระทำและสัมพันธ์กันโดยที่ทั้งสองจะต้องยึดวัฒนธรรมเดียวกัน การยึดวัฒนธรรมเดียวกันจะทำให้เขาเข้าใจกัน ทำอะไรต่อกันถูกต้อง และกลายเป็นพวกเดียวกัน บุคคลวัฒนธรรม จึงเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างสังคม

องค์ประกอบของโครงสร้างสังคม คือ บุคคลและวัฒนธรรมของบุคคลของแต่ละสังคมมีจำนวนมาก มักเป็นแสนเป็นล้าน ส่วนนี้ทางวิชาการเรียกว่า องค์การสังคม (social organization) ซึ่งเป็นเรื่องของกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ ส่วนวัฒนธรรม (culture) ได้แก่แบบแผนในการคิดและการกระทำเรื่องสำคัญเรื่องต่างๆ ของคนในแต่ละสังคม หรือกลุ่มย่อยภายในสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒนา, 2540 : 9)

องค์ประกอบโครงสร้างสังคม ออกเป็นมิติต่าง ๆ ในการทำงานช่วยเหลือชุมชน หรือการสังคมสงเคราะห์ชุมชนและมิติที่ให้ความสำคัญเพิ่มเติมในการบริหารสังคม ประกอบด้วย 6 มิติ ดังนี้

1. มิติทางเศรษฐกิจ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การท่องเที่ยว การบริการ การค้าเสรี ฯลฯ

2. มิติทางสังคม เช่น ชนบท เมือง กึ่งเมือง ฯลฯ

3. มิติทางวัฒนธรรม : แบบอนุรักษ์นิยม แบบสมัยใหม่ แบบหลังสมัยใหม่ ฯลฯ

4. มิติทางการเมืองการปกครอง : ประชาธิปไตย เสรีนิยม สังคมนิยม เผด็จการ กระจายอำนาจ รวมอำนาจ

5. มิติสิ่งแวดล้อม : ทรัพยากรธรรมชาติ กระแสโลกาภิวัฒน์

6. มิติเทคโนโลยี : คอมพิวเตอร์ นาโน (Nano) สารสนเทศ

แต่ละมิติความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันและส่งผลกระทบวิถีการดำเนินชีวิตของคน และสังคมในการพัฒนาสังคม จึงควรพิจารณาตรวจสอบการบริหารสังคมแบบองค์รวม ซึ่งครอบคลุมทุกมิติให้เกิดความสมดุล โดยความเชื่อว่าการพัฒนาสุดโต่งของมิติหนึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาอีกมิติหนึ่งตามมา (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, 2548 : 7)

การศึกษาสังคมในแนวโครงสร้างและหน้าที่นิยม เป็นแนวคิดของ A.R. Radcliff - Brown นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ เขาเสนอว่า เราสามารถศึกษาโครงสร้างของสังคม (หรือความสัมพันธ์ของคนในสังคม) โดยดูจากหน้าที่พฤติกรรมต่างๆ ว่ามีส่วนช่วยในการสร้างความเป็นปึกแผ่น และรักษาความสมดุลของสังคมได้อย่างไรบ้าง เช่น Radcliff – Brown อธิบายว่า พิธีกรรม ความเชื่อและเทพนิยายต่างๆ ของชาวอันดามันว่า เป็นส่วนหนึ่งของระบบศาสนา ซึ่งมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม พิธีกรรมช่วยเสริมสร้าง "อารมณ์ร่วม" (Collective Emotions) และช่วยควบคุมความประพฤติของสมาชิกสังคมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พิธีกรรมมีหน้าที่หลักในการช่วยบำรุงรักษาความสามัคคี กลมเกลียวระหว่างสมาชิกสังคม ส่วนการตอบสนองความต้องการด้านจิตใจนั้น เป็นหน้าที่รองลงมาของพิธีกรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 29)

Bronislaw Malinowski เสนอว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน ซึ่งจะต้องได้รับการตอบสนองจากสังคม ท่านได้แบ่งความต้องการ (needs) ของมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ (basic biological and psychological) เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การผักผ่อน การเจริญเติมโต และการสืบพันธุ์ เป็นต้น

2. การตอนสนองร่วมกันของสมาชิกในสังคม (instrumental needs) หมายถึง การทำงานร่วมกันของสมาชิกสังคม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ การทำงานร่วมกันของสมาชิกสังคมก่อให้เกิดการจัดตั้งองค์กรและสถาบันสังคมต่างๆ ขึ้น

3. ความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic needs) ความต้องการประเภทที่สามของมนุษย์คือ ความต้องการเชิงสัญลักษณ์ ความต้องการประเภทนี้ได้รับการตอบสนองโดยการพัฒนาระบบวิทยาศาสตร์ ศาสนา ไสยศาสตร์ และศิลปะ ขึ้นมาในสังคม Malinowski อธิบายว่า มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่สามารถสะสมความรู้และประสบการณ์และรวบรวมให้เป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ดัดแปลงแก้ไขวิถีชีวิตของตนต่อไปในภายภาคหน้า ระบบความรู้หรือวิทยาศาสตร์ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติ แต่เมื่อวิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์บางอย่าง เช่น "ภูเขาไประเบิด ฟ้าผ่า มนุษย์ก็คิดค้นระบบไสยศาสตร์

และศาสนาขึ้นมาแทนที่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น และเพื่อช่วยให้มนุษย์มีความเข้าใจและมีความรู้สึกปลอดภัย นอกจากนั้นศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ ยังมีหน้าที่เสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความร่วมมือระหว่างสมาชิกในสังคม

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งที่ Radcliff – Brown และ Malinowski และนักมานุษยวิทยาหน้าที่นิยมทั้งหลายมองเห็นพ้องต้องกัน คือ หลักแห่งความเชื่อมโยงและพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสถาบันต่างๆ (Principle of Interdependence of Social Institutions) ตามหลักการนี้ สถาบันสังคมต่างๆ เช่น สถาบันครอบครัว ศาสนา การเมือง ฯลฯ มีความเกี่ยวพันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สังคมตามสภาพธรรมชาติเป็นสังคมที่กลมกลืนและปรองดอง เพราะสถาบันต่างๆ ทำหน้าที่ขจัดความขัดแย้งและรักษาความสมดุล (Equilibrium) ของสังคมเอาไว้นั่นเอง (ยศ สันตสมบัติ, 2537: 29)

ดังนั้น ทฤษฎีโครงสร้างทางสังคม นำมาใช้ในการวิเคราะห์ระบบโครงสร้างพิธีกรรมการแสดงโนราโรงครู เพื่อจะได้มองเห็นภาพบริบทชุมชนในการกำหนดพิธีกรรม วัฒนธรรมการถ่ายทอดและการสร้างความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและชาวบ้านภายในชุมชน ได้เข้ามาร่วมในพิธีกรรม เข้ามาสู่กระบวนการขับเคลื่อนขบวนการทางสังคม บนพื้นฐานตามความเชื่อ ศาสนา ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมสร้างอัตลักษณ์ความเข้มเข็งภายในชุมชน อันเป็นรากฐานยึดเหนียวจิตใจก่อให้เกิด ความรัก ความสามัคคี เอื้ออารี พร้อมกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู รักษา สืบสานประเพณีและวัฒนธรรม

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโนราโรงครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พิทยา บุษรารัตน์ (2535 : บทคัดย่อ) กล่าวถึง ตำนานท้องถิ่นที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องโนราในเขตตำบลท่าแค คือ ตำนานโนรา ตำนานขุนศรัทธาท่าแค ตำนานนางเลือดขาว ตำนานสิทธิเรือรี ตำนานสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับโนรา เช่น โคกขุนหา เขื่อนขุนหา ต่างบอกเล่าประวัติของโนรา เหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับครูโนรา และความสัมพันธ์ของโนรากับตำบลท่าแคที่เชื่อว่าเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิดโนรา ในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับโนรา ชาวบ้านเชื่อเรื่องครูหมอโนรา ไสยศาสตร์การบนและการแก้บนครูหมอโนรา การครอบเทริด การผูกผ้าปล่อย การตัดจุก การเหยียบเสน การตัดผมผีช่อ การรำถือบหัวควาย การรักษาอาการป่วยไข้ การเข้าทรงและร่างทรง ความเชื่อดังกล่าวเป็นความเชื่อระดับชาวบ้านที่มีการผสมผสานระหว่างความเชื่อในพุทธศาสนากับลัทธิพราหมณ์และความเชื่อดั้งเดิม ส่วนพิธีกรรมในการรำโนราโรงครูมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเซ่นไหว้ครูหมอโนรา แก้บน ทำพิธีครอบเทริด และประกอบพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น ตัดจุก เหยียบเสน รำสอดเครื่องสอดกำไล พิธีกรรมจะแตกต่างไปตามชนิดของโนราโรงครู คือ โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค โนราโรงครูใหญ่ทั่วไป และโนราโรงครูเล็ก ซึ่งทุกชนิดจัดขึ้นในระหว่างเดือนหกถึงเดือนเก้าของทุกปี

Prince of Songkla University Pattani Campus

โนราโรงครูใหญ่วัดท่าแค และโนราโรงครูใหญ่ทั่วไปจะเริ่มพิธีในวันพุธไปสิ้นสุดในวันศุกร์ ส่วนโนราโรงครูเล็กเริ่มพิธีในวันพุธไปสิ้นสุดในวันพฤหัสบดี ขั้นตอนที่สำคัญของพิธีกรรมคือ ในวันแรกจะเริ่มด้วยการเข้าโรง เบิกโรง ลงโรง กาศครู เชิญครู รำถวายครู จัดบทตั้งเมือง วันที่สองเป็นวันเซ่นไหว้ครูหมอโนรา ทำพิธีตรอบเทริด แก้บน และวันที่สามเป็นวันส่งครูหมอโนรา และทำพิธีตัดเหฺมฺรย สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างโนราโรงครูกับวิถีชีวิตของชาวบ้านนั้น โนราโรงครูมีบทบาทและหน้าที่ในการสืบทอดการรำโนรา การบนบานขอความช่วยเหลือและการรักษาอาการป่วยไข้ การควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและสังคม การสร้างอาชีพ การสร้างเอกภาพและสัมพันธภาพในสังคม และการสร้างเสริมความรู้และสติปัญญา โนราโรงครูตำบลท่าแคได้มีบทบาทสำคัญต่อระบบความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ตอบสนองความต้องการและช่วยแก้ไขปัญหาพื้นฐานให้กับคนในสังคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จึงทำให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมปัจจุบัน

รุ่งนภา เกิ่งพิทักษ์ (2545 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า ลักษณะคุณค่าของเครื่องดนตรีประกอบการแสดงโนราในจังหวัดพัทลุง จำแนกประเด็นตามผลการศึกษาได้ 4 ประเภท คือ ลักษณะที่ประกอบด้วย โรงโนรา และอุปกรณ์ตกแต่งต่าง ๆ โรงโนราแบ่งออกเป็นโรงโนราที่ใช้แสดงเพื่อความบันเทิงและโรงโนราที่ใช้ประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า โนราโรงครู ส่วนอุปกรณ์ตกแต่งต่าง ๆ ได้แก่ ม่านกั้น ป้ายชื่อคณะ ป้ายโฆษณาประชาสัมพันธ์ ไฟที่ใช้ประกอบการแสดงและไมค์โครโฟน ในด้านเครื่องแต่งกาย มีเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ เสื้อ สนับเพลา หน้าผ้า ห้อยหน้า ผ้านุ่ง ส่วนเครื่องประดับ ได้แก่ เทริด กำไลแขนและปลายแขน กำไลข้อมือ ทับทรวง เล็บ ปั้นแหน่ง ปีกนกแอ่น ปีก หน้าพรานและหน้าทาสี ในด้านเครื่องดนตรี มีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า คือ ปี่ และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ได้แก่ กลอง ทับ โหม่ง แระหรือแตระ ส่วนเครื่องประกอบอื่น ๆ ที่ใช้ในการแสดงโนราโดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรม ได้แก่ ไม้หวายเฒ่ยนพราย พระขรรค์ หอกมีดครู ซุม ไม้คอนซุม หม้อน้ำมนต์ ธนู แซงหรือกระแซง ชิงที่ใช้เป็นเครื่องกันแดดและฝน ในด้านคุณค่า พบว่า สถานที่ คือโรงที่ใช้เป็นสถานที่ทำการแสดง ส่วนอุปกรณ์ตกแต่งต่าง ๆ มีขึ้นเพื่อความสวยงามและใช้ประกอบการแสดง การโฆษณาประชาสัมพันธ์ ในด้านเครื่องแต่งกายทั้งเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับ นอกจากจะใช้เพื่อปกปิดร่างกายแล้วยังก่อให้เกิดความสวยงามและทำให้การแสดงโนรามีความสมบูรณ์ ในด้านเครื่องดนตรีมีใช้เพื่อประกอบการแสดง จังหวะในการร่ายรำ และขับร้องบทกลอน ส่วนเครื่องประกอบอื่น ๆ นั้น ส่วนใหญ่จะใช้เพื่อการประกอบพิธีกรรมและการแข่งขันประชันโรง ลักษณะและคุณค่าของเครื่องประกอบการแสดงโนรา จึงมีความสำคัญต่อการแสดงโนราและเป็นมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จะได้รับการรักษาและสืบทอดต่อไป

โสภา ชายเกตุ (2542 : บทคัดย่อ) ความเชื่อเกี่ยวกับการแสดงโนราสามารถจำแนกได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ ความเชื่อในขั้นก่อนการแสดงโนรา ความเชื่อในขั้นแสดงโนรา และความเชื่อในขั้นหลังจากจบการแสดงโนรา ความเชื่อในขั้นก่อนการแสดงโนรา ได้แก่ ความเชื่อในการรับขันหมาก ความเชื่อในการยกเครื่อง ความเชื่อในการเดินทางไปแสดง ความเชื่อเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่แสดง ความเชื่อในการทักโรงโนรา ความเชื่อในการเข้าโรงโนรา และความเชื่อก่อนทำการแสดงในงานศพและงานแต่งงาน ความเชื่อในขั้นแสดงโนรา ได้แก่ ความเชื่อในการตั้งเครื่องความเชื่อในการเบิกโรง ความเชื่อในการโหมโรง ความเชื่อในการกาดครู ความเชื่อในการผูกใจผู้ชม ความเชื่อในการข่มขวัญและทำคุณไสยคู่แข่งขัน ความเชื่อในการป้องกันและแก้คุณไสยคู่แข่งขัน และความเชื่อในขณะที่กำลังแสดงโนรา ส่วนความเชื่อในขั้นหลังจากจบการแสดงโนรา ได้แก่ ความเชื่อในการลาโรง ความเชื่อในการถอดและเก็บเครื่องแต่งตัว ความเชื่อในการออกจากโรงโนรา ความเชื่อในการเดินทางกลับ และความเชื่อเมื่อเดินทางกลับถึงบ้าน ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ ได้มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อแต่ละขั้นตอนจะมีนัยเพื่อการอบรมสั่งสอนที่แฝงไว้ด้วยคุณธรรม จริยธรรม ที่ผู้แสดงโนราพึงปฏิบัติ ส่วนใหญ่จะเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงการให้ความเคารพครูหมอโนรา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดถึงผู้มีพระคุณแก่คณะโนรา เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่คณะโนราและการแสดงโนรา

บัวผัน สุพรรณยศ, ข้อมูลสืบค้น, www.thai-folksy.com, วันที่ 2 มิถุนายน 49. ได้กล่าวว่า การศึกษาคติชนวิทยาทำให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจในความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของมนุษย์ในสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่าสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นมนุษย์และสังคมมนุษย์อย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากคติชนวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องราวหรือวิถีชีวิตตามประเพณี (lore) ของกลุ่มชน (folk) ในทุกระดับชั้นของสังคม ข้อมูลทางคติชนวิทยาหรือ "คติชน" เป็นผลผลิตทางความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นว่า นิทาน เพลง ภาษิต ความเชื่อและประเพณี คติชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตแบบแผนความประพฤติ ปรัชญา สุนทรียะ และภูมิปัญญาของมนุษยชาติ คติชนของกลุ่มชนิดนี้ย่อมสื่อให้เห็นความเป็นตัวตนของกลุ่มชนนั้น คติชนยังเป็นเครื่องมือและกลไกที่สำคัญในการสร้างสรรค์ระบบความคิดและแบบแผนความประพฤติ ซึ่งมีส่วนรักษาและจรรโลงวัฒนธรรมให้เข้มแข็งและดำรงอยู่ได้ ความเข้าใจ คติชนดังกล่าวทำให้เข้าถึงชีวิตจิตใจของคนในสังคมต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุกและสามารถดำรงความเป็นชาติไว้ได้ ดังเช่นที่ ธีรยุทธ บุญมี (2538 : 37) กล่าวไว้ว่า "สังคมต้องการวัฒนธรรมเพื่อเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันทำให้คนรู้จักตนเอง เข้าใจความจริง ความถูกต้อง ชั่วดีและอนาคตของตน ยิ่งสังคมเคลื่อนไปข้างหน้ามากขึ้นเท่าไหร่ ยิ่งต้องการวัฒนธรรมที่หนักแน่นมั่นคงมากขึ้นเท่านั้น"

สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์ (2536 : 61) กล่าวว่า โนรา เป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองอย่างหนึ่งของภาคใต้ มีทั้งการร้อง การรำ และมีทั้งการเล่นที่เป็นเรื่องเป็นราว บางครั้งอาจใช้แสดงประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาโรคตามคติความเชื่อของชาวภาคใต้บางท้องถิ่น ชาวใต้ส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษเป็นโนรา เพราะสมัยก่อนโนราเป็นศิลปะการแสดงที่นิยมกันมากทั่วทั้งภาคใต้ โนราจะนับถือทั้งครูหมอหรือครูโนรา และนับถือบรรพบุรุษของตน ซึ่งเรียกว่า ตายาย ครูหมอตายาย ครูหมอโนรา ตายายโนราหรือตาหลวง "ผู้ที่รำโนราถือว่าโนรามีครูแรง ใครทำผิดจารีตหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่เหมาะไม่ควรก็จะถูกครูหมอกระทำให้มีอันเป็นไปต่าง ๆ เวลาได้รับความทุกข์ยากลำบากก็จะบนครูหมอ ซึ่งถือเป็นเทพที่ศักดิ์สิทธิ์ การบนบานของโนรามีหลายกรณี เช่น ถ้าไม่ถูกเกณฑ์เข้ารับราชการทหารจะแก้บนด้วยการเล่นโรงครู

โนราโรงครู เป็นการแสดงโนรา เพื่อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นโนรา ซึ่งเรียกว่า "ตายายโนรา" หรือ "ตาหลวง" มาเข้าทรงลูกหลานที่เป็นคนทรง เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ เพื่อความมีสวัสดิมงคลแก่ชีวิตครอบครัว หรือเพื่อแก้บนตามที่ได้บนบานไว้

ชัยยันต์ ศุภกิจ, ข้อมูลสืบค้น, www.moradokthai.com/norarongkru.htm, วันที่ 6 มิถุนายน 2549. กล่าวว่า โนราโรงครูเป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญในวงการโนราเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นพิธีกรรมเพื่อเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อรับการเซ่นสังเวย เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเทริดหรือผูกผ้าแก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่ ด้วยเหตุที่ต้องทำการเชิญครูมาเข้าทรง (หรือมา " ลง ") ยังโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้อีกชื่อหนึ่ง คือ "โนราลงครู " โดยปกติการร่ายรำโนราหากจัดขึ้นเพื่อการชมในฐานะมหรสพก็เรียกว่า " โนรารำ " ถ้าคณะโนราเดินทางไปแสดงต่างถิ่นในลักษณะแสดงเร่ไปเรื่อย ๆ เรียกว่า " โนราเดินโรง " และถ้าให้โนราตั้งแต่ 2 คณะแสดงประชันแข่งขันกันก็เรียกว่า " โนราโรงแข่ง "

" ครู " ตามความหมายของโนรามีสองความหมาย ประการแรกหมายถึง ผู้สอนวิชาการร้องรำโนราแก่ตนเอง หรือแก่บรรพบุรุษของตน ความหมายที่สอง หมายถึงบรรพบุรุษหรือผู้ให้กำเนิดโนรา เช่นขุนศรีศรัทธา นางนวลทองสำลี และแม่ศรีมาลา บรรพบุรุษตามความหมายนี้ยังเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตายายโนรา "

สำหรับวัตถุประสงค์ในการแสดงโนราโรงครูมี 3 ประการ คือ

1. เพื่อไหว้ครู หรือ ไหว้ตายายโนรา ด้วยเหตุที่ศิลปินต้องมีครู ดังนั้นผู้แสดงโนราหรือเทือกเถาเหล่ากอของโนราจึงต้องยึดถือเป็นธรรมเนียมจะต้องมีการไหว้ครูเหมือนศิลปินอื่น ๆ และแสดงกตเวทิตาคุณต่อครูของตนการไหว้ครูและแสดงกตเวทิตาคุณของโนราทำโดยการรำโรงครู

2. เพื่อแก้บน นอกเหนือจากการไหว้ครูข้างต้นแล้ว โนราโดยทั่วไปจะถือว่าครูโนราของตนที่ล่วงลับไปแล้วเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นเมื่อมีเหตุเพทภัยเกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว หรือญาติมิตร ก็มักจะบนบานศาลกล่าวต่อบรรพชนเหล่านั้นให้มาช่วยขจัดปัดเป่าเหตุ

เพทภัยนั้น หรือบางครั้งบนบานศาลกล่าวขอให้ตนประสบโชคดี ซึ่งเมื่อสมประสงค์แล้วก็ต้องทำการแก้บนให้ลุล่วงไป ทางออกของโนราในกรณีนี้ก็คือการรำโนราโรงครู

3.เพื่อครอบเทริด ธรรมเนียมนิยมอย่างหนึ่งของศิลปินไทย คือการครอบมือแก่ศิลปินใหม่ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอันเป็นมิ่งมงคลยิ่งของชีวิตศิลปิน ซึ่งโนราก็หนีไม่พ้นธรรมเนียมนิยมนี้ แต่เรียกว่า "พิธีครอบเทริด " หรือ " พิธีผูกผ้าใหญ่ " หรือ " พิธีแต่งพอก " หากพิธีนี้จัดขึ้นเมื่อใดก็ตามจำเป็นต้องมีการรำโนราโรงครูทุกครั้ง

โนราโรงครูมี 2 ชนิด คือ

1.โรงครูใหญ่ หมายถึง การรำโนราโรงครูอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งจะต้องกระทำต่อเนื่องกัน 3 วัน 3 คืน จึงจะจบพิธี โดยจะเริ่มในวันพุธ ไปสิ้นสุดในวันศุกร์ เช่น โรงครูผูกผ้า ตัดจุก (ครอบเทริด)

2.โรงครูเล็ก หมายถึง การรำโนราโรงครูแก้บนทั่วไป ไม่กำหนดว่ากี่วัน (1-3 วัน)

อย่างไรก็ดีไม่ว่าจะเป็นการรำโรงครูใหญ่หรือรำโรงครูเล็กนับเป็นธรรมเนียมนิยมอันดีของศิลปินโนรา เพราะนอกจากเป็นการรำลึกถึงบุญคุณครูแล้วยังเป็นการชุมนุมบรรดาศิษย์ของโนรารุ่นต่าง ๆได้อีกประการหนึ่งด้วย อันเป็นหนทางให้เกิดสัมพันธภาพอันดีต่อกันระหว่างครูกับศิษย์ ศิษย์กับศิษย์ โนรากับโนราให้คงอยู่กันอย่างแน่นแฟ้น ซึ่ง ณ ที่นี้ ขอชมเชยชาวตำบลท่าแค อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ที่ยังคงจัดพิธีกรรมรำโนราโรงครูอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี

สถาบันทักษิณคดีศึกษา (2544 : 12) โนรา หรือ มโนห์รา (เขียนเป็น มโนราและมโนราห์ก็มี เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอดกันมานานและนิยมกันอย่างแพร่หลายในภาคใต้ เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ บางส่วนเล่นเป็นเรื่องและบางโอกาสมีบางส่วนแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม ได้อธิบายเครื่องแต่งกายของโนราประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

1.เทริด เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่หรือตัวขึนเครื่อง (โบราณไม่นิยมให้นางรำใช้)ทำเป็นรูปมงกุฎอย่างเตี้ย มีกรอบหน้า มีด้ายมงคลประกอบ

2.เครื่องรูปปีด เครื่องรูปปีดจะร้อยด้วยลูกปัดสีเป็นลายมีดอกดวง ใช้สำหรับสวมลำตัวท่อนบนแทนเสื้อ ประกอบด้วยชิ้นสำคัญ 5 ชิ้น คือ

บ่า สำหรับสวมทับบนบ่าซ้าย-ขวา รวม 2 ชิ้น

ปิ้งคอ สำหรับสวมห้อยคอหน้า-หลังคล้ายกรองคอหน้า-หลัง รวม 2 ชิ้น

พานอก ร้อยลูกปัดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ใช้พันรอบตัวตรงระดับอก บางถิ่นเรียกว่า"พานโครง"บางถิ่นเรียกว่า"รอบอก" เครื่องลูกปัดดังกล่าวนี้ใช้เหมือนกันทั้งตัวขึนเครื่องและตัวนาง(รำ) แต่มีช่วงหนึ่งที่คณะชาตรี ในมณฑลนครศรีธรรมราชใช้อินทรธนู ซับทรวง (ทับทรวง) ปีกเหน่งแทนเครื่องลูกปัดสำหรับตัวขึนเครื่อง

3.ปีกนกแอ่นคือ หัวเข็มขัด มักทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายนกนางแอ่นกำลังกางปีก ใช้สำหรับโนราใหญ่หรือตัวยืนเครื่อง สวมติดกับสังวาลอยู่ที่ระดับเหนือสะเอวด้านซ้ายและขวา คล้ายตาบทิศของละคร

4.ซับทรวง หรือ ทับทรวง หรือ ตาบ สำหรับสวมห้อยไว้ตรงทรวงอก นิยมทำด้วยแผ่นเงินเป็นรูปคล้ายขนมเปียกปูนสลักเป็นลวดลาย และอาจฝังเพชรพลอยเป็นดอกดวงหรืออาจร้อยด้วยลูกปัด นิยมใช้เฉพาะตัวโนราใหญ่หรือตัวยืนเครื่อง ตัวนางไม่ใช้ซับทรวง

5.ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควายหรือโลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก 1 คู่ ซ้าย-ขวาประกบกัน ปลายปีกเชิดงอนขึ้นและผูกรวมกันไว้มีพู่ทำด้วยด้ายสีติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดร้อยห้อยเป็นดอกดวงรายตลอดทั้งข้างซ้ายและขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับสวมคาดทับผ้านุ่งตรงระดับสะเอว ปล่อยปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางกินรี

6.ผ้านุ่ง เป็นผ้ายาวสี่เหลี่ยมผืนผ้า นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบน เรียกปลายชายที่พับแล้วห้อยลงนี้ว่า "หางหงส์" การนุ่งผ้าของโนราจะรั้งสูงและรัดรูปแน่นกว่านุ่งโจมกระเบน

7.หน้าเพลา เหน็บเพลา หนับเพลา ก็ว่า คือสนับเพลาสำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาใช้ลูกปัดร้อยทับหรือร้อยทาบ ทำเป็นลวดลายดอกดวง เช่น ลายกรวยเชิง รักร้อย

8.ผ้าห้อย คือ ผ้าสีต่างๆ ที่คาดห้อยคล้ายชายแครงแต่อาจมีมากกว่า โดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งผ้าบางสีสด แต่ละผืนจะเหน็บห้อยลงทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของหน้าผ้า

9.หน้าผ้า ลักษณะเดียวกับชายไหว ถ้าเป็นของโนราใหญ่หรือนายโรงมักทำด้วยผ้าแล้วร้อยลูกปัดทาบเป็นลวดลาย ที่ทำเป็นผ้า 3 แถบคล้ายชายไหวล้อมด้วยชายแครงก็มี ถ้าเป็นของนางรำอาจใช้ผ้าพื้นสีต่างๆ สำหรับคาดห้อยเช่นเดียวกับชายไหว

10.กำไลต้นแขนและปลายแขน กำไลสวมต้นแขน เพื่อขบรัดกล้ามเนื้อให้ดูทะมัดทะแมงและเพิ่มความสง่างามยิ่งขึ้น

11.กำไล กำไลของโนรามักทำด้วยทองเหลือง ทำเป็นวงแหวน ใช้สวมมือและเท้าข้างละหลายๆ วง เช่น แขนแต่ละข้างอาจสวม 5-10 วงซ้อนกัน เพื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจยิ่งขึ้น

12.เล็บ เป็นเครื่องสวมนิ้วมือให้โค้งงามคล้ายเล็บกินนร กินรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายด้วยหวายที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พองาม นิยมสวมมือละ 4 นิ้ว (ยกเว้นหัวแม่มือ)

เครื่องแต่งกายโนราตามรายการที่ (1) ถึง (12) รวมเรียกว่า "เครื่องใหญ่" เป็นเครื่องแต่งกายของตัวยืนเครื่องหรือโนราใหญ่ ส่วนเครื่องแต่งกายของตัวนางหรือนางรำเรียกว่า "เครื่องนาง" จะตัดเครื่องแต่งกายออก 4 อย่างคือ เทริด (ใช้ผ้าแถบสีสดหรือผ้าเช็ดหน้าคาดรัดแทน) กำไลต้นแขน ซับทรวง และปีกนกแอ่น (ปัจจุบันนางรำทุกคนนิยมสวมเทริดด้วย)

13.หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัว "พราน" ซึ่งเป็นตัวตลก ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นดาง ทำจมูกยื่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตาดำ ให้ผู้สวมมองเห็นได้ถนัด ทาสีแดงทั้งหมด เว้นแต่ส่วนที่เป็นฟันทำด้วยโลหะสีขาว หรือทาสีขาว หรืออาจเลี่ยมฟัน (มีเฉพาะฟันบน) ส่วนบนต่อจากหน้าผากใช้ขนเป็ดหรือห่านสีขาวติดทาบไว้ต่างผมหงอก

14.หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 3879) องค์ประกอบหลักของการแสดงโนราซึ่งเป็นการแสดงเพื่อให้ความบันเทิงโดยตรงมีดังนี้

1.การรำโนราแต่ละตัวต้องรำอวดความชำนาญและความสามารถเฉพาะตน โดยการรำผสมท่าต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่องกลมกลืน แต่ละท่ามีความถูกต้องตามแบบฉบับ มีความคล่องแคล้วชำนาญที่จะเปลี่ยนลีลาให้เข้ากับจังหวะดนตรี และต้องรำให้สวยงามอ่อนช้อยหรือกระฉับกระเฉงเหมาะแก่กรณี บางคนอาจอวดความสามารถในเชิงรำเฉพาะด้าน เช่น การเล่นแขน การทำให้ตัวอ่อน การรำท่าพลิกแพลง เป็นต้น

2.การร้อง โนราแต่ละตัวจะต้องอวดลีลาการร้องขับบทกลอนในลักษณะต่างๆ เช่น เสียงไพเราะดังชัดเจน จังหวะการร้องขับถูกต้องเร้าใจ มีปฏิภาณในการคิดกลอนรวดเร็ว ได้เนื้อหาดีสัมผัสดี มีความสามารถในการร้องโต้ตอบ แก้คำอย่างฉับพลันและคมคาย เป็นต้น

3.การทำบท เป็นการอวดความสามารถในการตีความหมายของบทร้องเป็นท่ารำ ให้คำร้องและท่ารำสัมพันธ์กันต้องตีท่าให้พิสดารหลากหลายและครบถ้วน ตามคำร้องทุกถ้อยคำต้องขับบทร้องและตีท่ารำให้ประสมกลมกลืนกับจังหวะและลีลาของดนตรีอย่างเหมาะเหมาะ การทำบทจึงเป็นศิลปะสุดยอดของโนรา

4. การรำเฉพาะอย่าง นอกจากโนราแต่ละคนจะต้องมีความสามารถในการรำ การร้อง และการทำบทดังกล่าวแล้วยังต้องฝึกการรำเฉพาะอย่างให้เกิดความชำนาญเป็นพิเศษด้วยซึ่งการรำเฉพาะอย่างนี้ อาจใช้แสดงเฉพาะโอกาส เช่น รำในพิธีไหว้ครู หรือพิธีแต่งพอกผูกผ้าใหญ่ บางอย่างใช้รำเฉพาะเมื่อมีการประชันโรง บางอย่างใช้ในโอกาสรำลงครูหรือโรงครู หรือรำแก้บน เป็นต้น การรำเฉพาะอย่าง มีดังนี้

4.1 รำบทครูสอน 4.2 รำบทปฐม 4.3 รำเพลงทับเพลงโทน

4.4 รำเพลงปี่ 4.5 รำเพลงโค 4.6 รำขอเทริด

4.7 รำเฒ่ียนพรายและเหยียบลูกนาว (เหยียบมะนาว) 4.8 รำแทงเข้

4.9 รำคล้องหงส์ 4.10 รำบทสิบสองหรือรำสิบสองบท

บทรำแทงเข้ และบทรำคล้องหงส์ จะใช้ในการพิธีโนราโรงครู ผูกผ้า ตัดจุก (ครอบเทริด)

5.การเล่นเป็นเรื่อง โดยปกติโนราไม่เน้นการเล่นเป็นเรื่อง แต่ถ้ามีเวลาแสดงมากพอหลังจากการอวดการรำการร้องแล้ว อาจแถมการเล่นเป็นเรื่องให้ดู เพื่อความสนุกสนาน โดยเลือก

เรื่องที่รู้ดีกันแล้วบางตอนมาแสดงเลือกเอาแต่ตอนที่ต้องใช้ตัวแสดงน้อย ๆ (2-3 คน) ไม่เน้นที่การแต่งตัวตามเรื่อง มักแต่งตามที่แต่งรำอยู่แล้ว แล้วสมมติเอาว่าใครเป็นใคร แต่จะเน้นการตลกและการขับบทกลอนแบบโนราให้ได้เนื้อหาตามท้องเรื่อง การแสดงโนราที่เป็นงานบันเทิงทั่วๆ ไป แต่ละครั้งแต่ละคณะจะมีลำดับการแสดงที่เป็นขนบนิยม ดังนี้

1.ตั้งเครื่อง (ประโคมดนตรีเพื่อขอที่ขอทาง เมื่อเข้าโรงแสดงเรียบร้อยแล้ว) ลูกคู่กำลังบรรเลงดนตรีของโนรา

2.โหมโรง

3. กาศครู หรือ เชิญครู (ขับร้องบทไหว้ครู กล่าวถึง ประวัติความเป็นมาของโนรา สดุดีต้นและผู้มีพระคุณทั้งปวง)

4.ปล่อยตัวนางรำออกรำ (อาจมี 2-5 คน) แต่ละตัวจะมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 เกี้ยวม่าน หรือขับหน้าม่าน คือการขับร้องบทกลอนอยู่ในม่านกั้นโดยไม่ให้เห็นตัว แต่จะใช้มือดันม่านตรงทางแหวกออกเพื่อเร้าใจให้ผู้ชมสนใจและเป็นสัญญาณว่าตัวแสดงกำลังจะออกรำ โดยปกติตัวที่จะออกรำเป็นผู้ร้องขับบทเกี้ยวม่านเอง แต่บางครั้งอาจใช้คนอื่นร้องขับแทน บทที่ร้องมักบรรยายอารมณ์ ความรู้สึกของหญิงวัยกำหนัด หรือชมธรรมชาติ หรือกล่าวถึงคติโลก คติธรรม

4.2 ออกร่ายรำแสดงความชำนาญและความสามารถในเชิงรำเฉพาะตัว

4.3 นั่งพนัก ว่าบทร่ายแตระ แล้วทำบท (ร้องบทและตีท่ารำตามบทนั้นๆ) "สิงโตผันหน้า" ถ้าเป็นคนรำคนที่ 2 หรือ 3 อาจเรียกตัวอื่นๆ มาร่วมทำบทเป็น 2 หรือ 3 คนก็ได้ หรืออาจทำบทธรรมชาติ ชมปูชนียสถาน ฯลฯ เพลงที่นิยมใช้ประกอบการทำบททำนองหนึ่ง คือ เพลงทับเพลงโทน

4.4 ว่ากลอน เป็นการแสดงความสามารถเชิงบทกลอน (ไม่เน้นการรำ) ถ้าว่ากลอนที่แต่งไว้ก่อนเรียกว่า "ว่ากำพรัด" ถ้าเป็นผู้มีปฏิภาณมักว่ากลอนสดเรียกว่า "ว่ามุดโต" โดยว่าเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ เหตุการณ์เฉพาะหน้า การว่ากลอนสดอาจว่าคนเดียวหรือว่า ๒-๓ คนสลับวรรค สลับคำกลอนกันโดยฉับพลัน เรียกการร้องโต้ตอบกันว่า "โยนกลอน" โนรากำลังขับบท

4.5 รำอวดมืออีกครั้งแล้วเข้าโรง

5.ออกพราน คือ ออกตัวตลก มีการแสดงท่าเดินพราน นาคพราน ขับบทพราน พูดตลกเกริ่นให้คอยชมนายโรง แล้วเข้าโรง "พราน"ตัวตลกของโนราผู้มีความสำคัญ ในการสร้างบรรยากาศให้ครึกครื้น

6.ออกตัวนายโรง หรือ โนราใหญ่ นายโรงจะอวดท่ารำและการขับบทกลอนเป็นพิเศษให้สมแก่ฐานะที่เป็นนายโรงในกรณีที่เป็นการแสดงประชันโรง โนราใหญ่จะทำพิธีเฉี่ยนพราย และเหยียบลูกนาว เพื่อเป็นการตัดไม้ข่มหนานคู่ต่อสู้ และเป็นกำลังใจแก่ผู้ร่วมคณะของตน

Prince of Songkla University Pattani Campus

7.ออกพรานอีกครั้ง เพื่อบอกว่าต่อไปจะเล่นเป็นเรื่องและจะเล่นเรื่องอะไร

8.เล่นเป็นเรื่อง

ดังนั้น โนราโรงครูจะมีมาแต่เมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่ได้มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมที่ฝังลึกในสายเลือดของคนภาคใต้ กลายเป็นสื่อการแสดงพื้นบ้านที่ให้ความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับวิถีความเชื่อของชาวบ้าน โดยความหมายของพิธีกรรมจะเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ เกี่ยวโยงกับความรัก ความเคารพนับถือ ความกตัญญู มีคณะโนรา ร่างทรง และดนตรีเป็นสื่อการติดต่อระหว่างบุตรหลานกับวิญญาณ เรียกว่า "ครูหมอโนรา" หรือ "ตายายโนรา" เพื่อเชื้อเชิญบรรพบุรุษโนรามายังโรงพิธีเพื่อรับการเซ่นสังเวย เพื่อรับของแก้บนภายในโรงพิธี จึงเรียกพิธีกรรมนี้ว่า "โนราโรงครู" ถ้ามองตามวัตถุประสงค์การแสดงโนราโรงครูแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันไปบ้าง แต่หลักสำคัญเกิดมาจากพลังอำนาจของครูหมอโนราหรือตายายโนรา ผู้เป็นบรรพบุรุษที่ต้องการให้บุตรหลานได้สืบทอดเจตนารมณ์ทางวัฒนธรรมโนราให้คงอยู่ต่อไป จึงมีรูปแบบการแสดงอย่างเป็นระบบ มีกฎเกณฑ์แต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด นิยมยกโรงโนราโรงครูขึ้นมา 2 แบบ คือ แบบพิธีกรรมแก้บนทั่วไป ขึ้นอยู่กับพันธสัญญาผูกพันระหว่างบุตรหลานกับครูหมอโนรา ส่วนการยกโรงโนราโรงครูอีกแบบหนึ่ง คือ โนราโรงครูตัดจุด (ตรอบเทริด) เป็นการยกโรงขึ้นมาเพื่อเปลี่ยนโนรารุ่นใหม่ไปสู่การเป็นนายโรงสมบูรณ์แบบ เวลาการแสดง 3 คืน 2 วัน หรือ 2 คืน กับ 1 วันขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเจ้าภาพ

Prince of Songkla University Pattani Campus